

Financováno
Evropskou unií

Operační program
Zaměstnanost plus

září 2025

Vstupní evaluační zpráva pro projekt:

Centrum pro rodinu v krizi v Ústeckém kraji

Registrační číslo projektu: CZ.03.02.02/00/24_066/0004713

Daniel Jirát-Ziołkowski_____ (dan@govlab.cz)

Alžběta Změlíková_____ (alzbeta@govlab.cz)

Kappa Beta Institut z.ú. chce využít dosavadních zkušeností v oblasti práce se sociálně ohroženými rodinami a rodinami v krizi (CS 1) a navrhnout na základě ověření potřeb ve spolupráci s aktéry v Ústeckém kraji (OSPODy, PPP, školy, NNO včetně Člověka v tísni aj.) zavedení své upravené služby spočívající ve vedení poradny, workshopů, terénní práce s CS 1 aj., na posílení rodičovských kompetencí včetně mediace. Pracovníky s CS 1 plánuje školit dle jejich potřeb.

Hlavním cílem je posílení rodinných a rodičovských kompetencí CS 1 v počtu min. 350 osob včetně dětí za přispění multidisciplinární spolupráce zapojených aktérů z Ústeckého kraje a zapojených vyškolených pracovníků CS 2 v počtu 81 osob, a to v průběhu 7/2025–6/2028. Důvodem jsou nízké kompetence CS 1 v této oblasti a nemožnost/neschopnost sám se s touto problematikou vypořádat.

K dosažení cíle budou použity nové formy práce s CS 1 (zapojení aktérů, rodinné konference, zapojení rodinných asistentů aj.). Vyhodnocení splnění tohoto cíle bude provedeno na základě evaluace a měření efektivity aktivit, počtu osob dle jednotlivých monitorovacích indikátorů OPZ+ aj.

Aktivity výše mají v praxi vést k většímu rozšíření mediace jako nástroje pro řešení rodinných krizí souvisejících s rozvodem. Rozšíření mediace a dostupnost mediace i pro sociálně ohrožené rodiny je v praxi hlavními cíli projektu.

Cílové skupiny projektu

Cílová skupina 1: rodiče, děti a mladí dospělí v nepříznivé sociální situaci (200 rodičů, 150 dětí)

Cílová skupina 2: poskytovatelé a zadavatelé sociálních služeb, služeb pro rodiny a děti a dalších služeb na podporu sociálního začleňování (81 vyškolených osob)

Cíl evaluace

Evaluace bude zkoumat především **vliv mediace na schopnost rodin vyrovnat se se situací rozvodového řízení**. Zaměří se především na to, jak službu vnímá CS 1, okrajově se bude zajímat i o vliv služby na CS 2.

Evaluace dopadů proběhne ve třech sběrných bodech – těsně před intervencí, krátce po ní (případně, pokud bude mediace dlouhodobější, po určitém delším úseku v řádu několika měsíců) a pak ke konci projektu. Tento vícefázový sběr poskytne dostatek informací pro zhodnocení dopadu projektu – zjistí stav před započítáním intervence, to, jak funguje v průběhu a díky finálnímu sběru zjistí, zda a jaký vnímají cílové skupiny vliv na svůj život. V jednotlivých sběrných bodech bude využita kombinace kvalitativních a kvantitativních metod sběru dat.

Pro účely projektu byla domluvena **spolupráce s okresními soudy v Teplicích, Mostě a České Lípě**, které budou monitorovat počty prvních setkání rodičů s mediátory, počet nastoupivších do dobrovolných mediací v opatrovnickém řízení a další dostupné statistiky týkající se rozvodového řízení.

Soudy v těchto okresech byly zvoleny z několika důvodů. Jedná se o okresy s porovnatelným počtem obyvatel a mírou rozvodovosti, především v okrese Teplice a Most, která se v roce 2023 pohybovala okolo 1,7 rozvodů na 1 000 obyvatel. V České Lípě je rozvodovost vyšší – 2,3 rozvodů na 1 000 obyvatel. Všechny tři okresy mají také

podobné sociodemografické znaky, viz níže. Mostecký soud se řídí Cochemskou praxí při řešení rozvodových a dalších kritických situací, Teplický započal s mediací a v České Lípě žádné speciální přístupy nepoužívají.

Výběr těchto tří soudů tedy pomůže dokreslit představu o tom, jaké mají jednotlivé přístupy vliv na cílovou skupinu rodin v krizi. Soudní okresy Česká Lípa a Most tak budou sloužit jako porovnávací skupina k teplickému soudnímu okresu, kde bude probíhat intervence Kappa Beta Institutu.

Cílem evaluace je také **sběr zpětné vazby** na průběh projektu od obou cílových skupin. Díky tomu bude moci Kappa Beta Institut vylepšovat svou službu a vytvářet tak větší dopad na obě cílové skupiny. Pro tyto účely bude docházet k blízké spolupráci s týmem Kappa Beta Institutu.

Evaluační otázky

EO 1: Jaký vliv měla mediace na schopnost rodin vyrovnat se s rozvodem?

EO 1.1: V jakých situacích se ukázala jako užitečná?

První evaluační otázka míří na hlavní cíl projektu, kterým je poskytnout dotčeným rodinám podporu během rozvodového řízení.

Pro zjištění odpovědi na EO 1 bude využita metoda **hloubkových rozhovorů** s vybranými zástupci CS 1.

EO 2: Jaké jsou motivace CS 1 zapojit se do mediace?

Pro vhodné zacílení služby je zásadní zjistit, co motivuje klienty do služby vstoupit a co je od toho naopak odrazuje.

Odpovědi na tuto otázku zjistíme pomocí **vstupního a výstupního dotazníku**, který bude rozšířen mezi CS 1 – jednak partnery, kteří přichází na povinnou úvodní schůzku, tak mezi ty, kteří již mediací prošli nebo jí jsou aktivní součástí.

EO 3: Jak probíhala spolupráce CS 1 s mediátory?

EO 3.1: Jak hodnotí službu?

EO 3.2: Jak by měla služba vypadat, aby dostála svých cílů?

Tato evaluační otázka míří především na průběh poskytování služby s cílem ji v průběhu ladit a vylepšovat. Proto se zaměřuje na to, jak probíhá spolupráce týmu Kappa Beta s CS 1 a jak by se služba měla dále rozvíjet, aby dostávala svého cíle.

Odpověď bude zjištěna pomocí **focus group** s CS 1. Doplněna bude zjištěními z **hloubkových rozhovorů**, které budou provedeny s náhodně vybranými zástupci CS 1.

EO4: Jaký vliv měla mediace na soudní řízení a jeho výsledky?

Pro zodpovězení čtvrté evaluační otázky budeme pracovat především s administrativními daty, které nám budou poskytnuta díky spolupráci s okresními soudy v Teplicích, Mostě a České Lípě. Ta nám pomůžou pochopit, jaký dopad mají opatření projektu na průběh soudního řízení, tedy zda například díky mediaci dochází ke snížení sporných rozvodů, které typicky trvají delší dobu než ty nesporné.

Zároveň je třeba mít na paměti výsledky výzkumu Brožové a Zouhara (2022), kteří na základě analýzy 2 milionů záznamů opatrovnických a občanských sporů zjistili, že u případů, pro které byla doporučena mediace, trvalo soudní řízení 2-3,5krát déle než u těch bez mediace. Studie upozorňuje, že není možné se na data dívat odděleně od kontextu – typicky dochází k tomu, že mediace je doporučována především ve složitějších případech, které trvají déle i bez ní. Nelze tedy zkoumat vliv pouze na základě této metriky, mediace má pro rodiny i další přínosy, jako například vyšší kvalita vzájemné dohody, snížení konfliktu a nebo udržení vztahů mezi rodiči (Brožová & Zouhar, 2022).

Výzkumnou metodou tedy bude **kvantitativní analýza** administrativních dat.

EO 5: Jak probíhala spolupráce CS 2 s mediátory?

EO 5.1: Do jaké míry využívají získané vědomosti ve své praxi?

Projekt se nesoustředí pouze na cílovou skupinu rozvádějících se rodičů, ale dává si za cíl proškolit i odborné pracovníky, kteří s CS 1 přichází do kontaktu, jako jsou pracovníci OSPOD nebo škol.

Metodou sběru bude **focus group** s CS 2 - vyškolenými pracovníky.

Evaluační matice

Evaluační otázka	Způsob sběru dat / Metody	Vzorek / Zdroje dat	Kdy
EO 1	Hlubkové polostrukturované rozhovory	CS 1 Provedeme cca 12 rozhovorů dle saturace vzorku, respondenty budeme vybírat s ohledem na rovnoměrné zastoupení mužů a žen, pestrost s ohledem na věk a složitost mediace.	Ke konci mediace.
EO 2	Dotazník	CS 1 Budeme distribuovat všem na úvodním setkání a všem dosažitelným ke konci projektu / po ukončení mediace, budeme se snažit tedy o cenzus, popíšeme příčiny nedosažitelnosti některých respondentů a z toho vyplývající možné zkreslení odpovědí (non-response bias).	Po úvodním setkání o mediaci a poté po ukončení mediace nebo ke konci projektu.
EO 3	Focus group	CS 1 Cca 8 účastníků, respondenty budeme vybírat s ohledem na rovnoměrné zastoupení mužů a žen, pestrost s ohledem na věk a složitost mediace.	Přibližně v polovině projektu.
	Hlubkové polostrukturované rozhovory	CS 1 Provedeme cca 8 rozhovorů dle saturace vzorku, respondenty budeme vybírat s ohledem na rovnoměrné zastoupení mužů a žen, pestrost s ohledem na věk a složitost mediace.	Ke konci mediace.
EO 4	Kvantitativní analýza	Administrativní data okresních soudů	Zaznamenávání průběžně během trvání projektu.
EO 5	Focus group	CS 2 Cca 8 účastníků, výběr respondentů pokryje typy zapojených pracovníků (OSPOD, školy...).	Ke konci projektu.

Výzkumné metody

Hlubkové polostrukturované rozhovory: EO 1, EO 3, EO 5

Vstupní a výstupní dotazník: EO 2

Statistická analýza administrativních dat: EO 4

Focus group: EO 3, EO 5

Demografie vybraných okresů – Teplice, Most, Česká Lípa

V Teplicích žilo k 1. lednu 2025 celkem 127 739 lidí, v okrese Most jich bylo o něco méně, 107 536. Obyvatel České Lípy je podobně – 102 860 (ČSÚ, 2024b a ČSÚ, 2024c). Obecně z níže vypsanych sociálně-demografických dat vyplývá, že okresy Teplice a Most jsou si velmi podobné. Česká Lípa se v některých statistikách vybočuje, zároveň českolipský soud spadá pod Krajský soud v Ústí nad Labem, a navíc nepoužívá v práci s rodinou žádné inovativní přístupy a dodá tak do spektra zajímavý vhled.

Sňatky a rozvody

Ústecký kraj má jeden z nejvyšších počtů sňatků – v ČR se umístil na 5. místě s 3 399 sňatků. Stejný je i objem rozvodů – v roce 2024 se v Ústeckém kraji nechalo rozvést 1 655 párů. Dle údajů Českého statistického úřadu dochází v Ústeckém kraji, který těsně následuje Karlovarský kraj, k nejvyššímu podílu rozvodů vyššího pořadí v rámci ČR – 25,1 % u mužů a 23,4 % u žen. Na čtvrtém místě tuto statistiku kopírují i liberečtí muži, u žen je Liberecký kraj dokonce na třetím místě.

Liberecký kraj sleduje opačný trend – sňatků zde proběhlo v roce 2024 téměř nejméně z celé ČR, s 1 815 sňatky jich bylo méně už jen v Karlovarském kraji a stejné je to s rozvody, kterých bylo 880.

Co se týče rozvodů manželství, ve kterém figurují nezletilé děti, v Ústeckém kraji jich z 1 655 bylo 945, tedy 57 %. V Libereckém pak 541 z 880, což tvoří 61 %. V obou krajích je tedy výrazný podíl rozvádějících se manželství, které musí řešit péči o nezletilé dítě, která často ještě komplikuje ladný průběh rozvodu (ČSÚ 2024a, 2024b a 2024c).

Exekuce

Co se týče exekucí, průměrný počet na osobu je v obou okresech podobný – V Teplicích na osobu spadá 5,6 exekucí, v České Lípě 5,3. Zajímavé je, že v České Lípě je průměrná vymáhaná částka na osobu mnohem vyšší, činí 704 615 Kč, na rozdíl od Teplic, kde dosahuje 548 317 Kč. Most v této statistice velmi vybočuje s 16,3% podílem osob v exekuci. Zároveň však průměrný počet exekucí na osobu je s 5,4 exekucemi podobný jako v předešlých okresech, a naopak vymáhaná částka je z těchto tří okresů nejnižší – 529 868 Kč (Mapa zadlužení, n. d.).

Nedokončování základního vzdělávání

Ústecký kraj se obecně potýká s nejvyšší mírou nedokončování základního studia v ČR, která činí 7,1 %. Nejhůře je na tom pak okres Most, který za školní rok 2023/24 dosáhl výše 9,9 %. Okres Teplice je na tom s 7,8 % o něco lépe. Liberecký kraj se řadí do skupiny s vysokou úrovní vzdělávací neúspěšnosti, základní školu zde nedokončí 3,5 %, v České Lípě je tento ukazatel o něco vyšší – 4,9 % (Mapa vzdělávání, n. d.).

Rizika evaluace

Hlavním rizikem evaluace může být spolupráce s CS 1, tedy rodiči, kteří prochází rozvodovým řízením. Rozvod manželství je velmi citlivou a osobní záležitostí každého jednotlivce, takže je možné, že nebude jednoduché navázat s nimi spolupráci pro účely zkoumání dopadů projektu. Obzvláště, pokud se jedná o rozvod sporný, který se v mediaci vyskytuje především. V motivaci CS 1 by měla pomoci spolupráce s okresním soudem v Teplicích, který svou autoritou zaštití rovněž evaluaci.

Je možné, že data o délce rozvodového řízení nebudou z veřejně dostupných zdrojů jednoduše k dispozici v dostatečné granularitě, která by byla vhodná pro účely tohoto výzkumu. Pokud by spolupracující soudy nedovedly požadovaná data doplnit, nebylo by možné tato data získat jinak. Zároveň je ale doplňujeme vlastním výzkumem, který na podstatné otázky projektu dovede odpovědět a evaluace tak na těchto datech není zcela závislá.

Vzhledem k tomu, že rozvodové řízení může trvat i vyšší jednotky let, není v možnostech této evaluace sledovat vždy celý proces řízení a na základě něj vyvozovat výsledky. Evaluace však není závislá pouze na výsledku rozvodového procesu, její nedílnou součástí je hodnocení průběhu služby a vliv jsme schopni sledovat díky výzkumu s rozvádějícími se rodiči i během procesu rozvodu.

Reference

Brožová, D., & Zouhar, J. (2022). The effect of court-mandated mediation on the length of court proceedings in the Czech Republic. *European Journal of Law and Economics*, 53(3), 485–508. <https://doi.org/10.1007/s10657-022-09729-6>

Český statistický úřad. (2024a). *Demografická ročenka České republiky 2023: Sekce C, rozvody*. Český statistický úřad. <https://csu.gov.cz/produkty/demograficka-rocenka-ceske-republiky-0r0bptok89>

Český statistický úřad. (2024b). *Statistická ročenka Ústeckého kraje 2024*. Český statistický úřad. <https://csu.gov.cz/produkty/statisticka-rocenka-usteckeho-kraje-2024-6729-1735>

Český statistický úřad. (2024c). *Statistická ročenka Libereckého kraje 2024*. Český statistický úřad. <https://csu.gov.cz/produkty/statisticka-rocenka-libereckeho-kraje-2024>

Český statistický úřad. (2025a). *Počet obyvatel v regionech soudržnosti, krajích a okresech České republiky k 1. 1. 2025*. Český statistický úřad. <https://csu.gov.cz/docs/107508/7697943c-dedb-c8a1-4446-2864def14a14/1300722501.pdf?version=1.1>

Český statistický úřad. (2025b). *Podíl rozvodů vyššího pořadí žen*. Český statistický úřad. https://csu.gov.cz/snatky-rozvody?pocet=10&start=0&podskupiny=135&razeni=-datumVydani#data-v-mape_-_podil-rozvodu-vyssiho-poradi-zen

Český statistický úřad. (2025c). *Sňatky a rozvody*. Český statistický úřad. <https://csu.gov.cz/snatky-rozvody?pocet=10&start=0&podskupiny=135&razeni=-datumVydani>

Mapa vzdělávání (n.d.). *DataPAQ Prohlížečka regionálních dat*. https://www.datapaq.cz/?g=okres&v1=vzdel_neuspesnost&v1p=2025&v1t=pasma&v2=nedokoncovani_zakladniho_vzdelavani&v2p=2023-2024

Mapa zadlužení. (n.d.). *Podíl osob v exekuci (2025-Q2)*. Mapa zadlužení. https://mapazadluzeni.cz/?v1=podil_osob_v_exekuci&v1p=2025-Q2